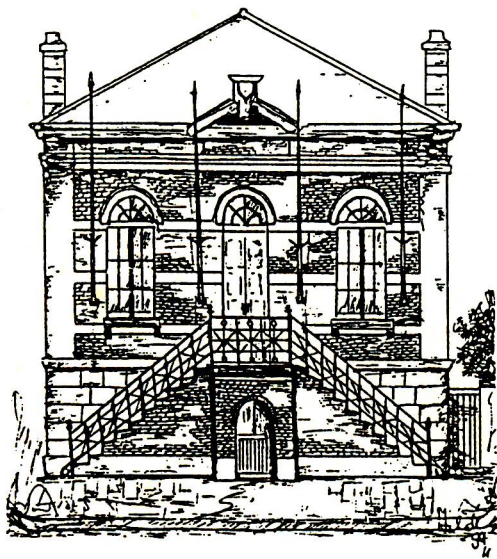


# van wirskante

orgaan van heemkundering 'amalia van solms', baarle-herzog-nassau



jaargang 10, no. 4  
december 1995

Heemkundekring 'Amalia van Solms' stelt zich ten doel zich actief bezig te houden met het erfgoed van onze gemeenten met de bedoeling:

- onze kennis ervan te vergroten
- het waardevolle uit vroegere tijden te behouden en te beschermen
- de verzamelde gegevens vast te leggen voor het nageslacht.

De kring verzamelt hiertoe informatie over velerlei onderwerpen uit de historie van Baarle, Castelré, Ulicoten en Zondereigen in de ruimste zin des woords.

Heemkundekring 'Amalia van Solms'

'Heemhuis'

Kerkstraat 4

2387 Baarle-Hertog (B)

Bankrelaties:

Rabobank Baarle-Nassau e.o. rekening: 10.38.94.969

CERA bank Baarle-Hertog rekening: 733-3023880-32

Overname van artikelen of gedeelten ervan is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van de auteur.

# van w i r s k a a n t e

Orgaan van Heemkundekring 'Amalia van Solms'

Baarle-Hertog-Nassau

verschijnt 4x per jaar

redactie: Piet van der Flaas, Herman Janssen, Fons Raeijmaekers,  
Antoon van Tuijl en Ed Ragas (coördinator)

redactieadres: Het Heemhuis, Kerkstraat 4, 2387 Baarle-Hertog

10e jaargang no.4

december 1995

## Inhoud

voorwoord	ad jacobs	118
redactioneel		119
generaal giraud	piet van der flaas	120
bedreigde veiligheid (3)	herman janssen	128
jagen met de fret	piet van der flaas	133
30 jaar geleden (16)	fons raeijmaekers	137
help, de dokter komt	jan van eijck	143
levensverhaal	fons willemsen	144
merkwaardigheden (7)	antoon van tuijl	147
arme amalia (18)	antoon van tuijl	150
mededelingen		152

Hellup !!!

De Dokter komt op dinsdag  
23 januari 1996 in de Lindeboom!!!

## voorwoord

Op de eerste zondag van september werd onze negende heemkalender gepresenteerd. Net als ons jaarboek 1996 staat de heemkalender in het teken van het onderwijs te Baarle. Op de voorplaat de 'Hoogeveens Leesplank' waarmee generaties Nederlanders hebben leren lezen. Velen onder ons kennen dit zeker nog wel, 'aap, noot, mies... en zo verder. Als u dit leest, hoop ik van harte dat u onze kalender al in huis hebt, anders wordt het tijd om hem nu nog te kopen. Wie weet, bent u anders te laat...

De activiteiten-commissie heeft zich gebogen over het jaarprogramma 1996. Het is voor het eerst dat we zo vroeg al dit programma kunnen presenteren. Het bevat natuurlijk een aantal jaarlijks terugkerende activiteiten, maar ook aan cursussen is gedacht. Het is een gevarieerd programma waardoor er voor iedereen wel wat bij zal zitten. U vindt het programma verderop in Van Wirskaante.

Tijdens de vorige Algemene Ledenvergadering is het huishoudelijk reglement behandeld en goedgekeurd. Dit treft u als bijlage aan in 'Van Wirskaante'.

Het huishoudelijk reglement is een aanvulling op onze statuten om een aantal zaken beter te structureren. Bovendien wordt er een aantal huishoudelijke zaken geregeld. Wij hopen met dit huishoudelijk reglement te bereiken dat de werkgroepen binnen hun doelstelling zelfstandiger kunnen functioneren.

Ook dit jaar kunnen wij terugkijken op een actief heemjaar. We hebben deelgenomen aan tal van activiteiten, zowel op lokaal als regionaal gebied. Wij zijn een vereniging die aan de weg timmert, maar alles loopt niet altijd zoals wij het zouden wensen. Een goed voorbeeld hiervan is de verbouwing van de voormalige brandweergarage tot tentoonstellingsruimte. Het begin is nu gemaakt en hopelijk kunnen we het dit jaar nog afwerken. Dat zou beslist een goede zaak zijn.

Als afsluiting van dit jaar voor iedereen de beste wensen en een goede gezondheid voor het nieuwe jaar. Tot ziens op onze Nieuwjaarsreceptie op woensdag 3 januari 1996.

Uw voorzitter,

Ad Jacobs

---

## redactioneel

Vandaag ontvangt u een heel ander tijdschrift dan u van ons gewend was. Zes jaar geleden werd bij gelegenheid van de opening van het Heemhuis de 'Nieuwsbrief', zoals ons heemtijdschrift toen nog heette, in een nieuw jasje gestoken. Onlangs werd het tijdschrift voorzien van een heuse naam. 'Van Wirskaante' heet het nu officieel. Daar is nu dan een nieuw omslag bijgekomen. Het tijdschrift staat nu 'op de rails' en we hopen dat het nu verder mag uitgroeien tot het medium binnen onze vereniging waarin de leden zich kunnen herkennen.

Sinds 1994 wordt het tijdschrift 'bewaakt' door een redactieraad. Die redactieraad heeft onlangs uitbreiding ondergaan. Piet van der Flaas inmiddels al geen onbekende meer in 'Van Wirskaante' vanwege zijn bijdrages. Wij heten Piet dan ook van harte welkom binnen ons redactieteam. Wij weten van Piet dat hij de Heemkundekring een warm hart toedraagt en dat hij ons nog heel veel kan vertellen over het oude Baarle. Kortom wij zijn blij met deze versterking. Eigenlijk zouden we nog best een paar mensen kunnen gebruiken die meewerken aan het tijdschrift. Niet alleen voor het schrijven, maar ook met het opsporen van leuke onderwerpen, het zoeken van informatie enz., enz. Als je dan nog graag zelf een artikel schrijft, is dat natuurlijk heel mooi, maar beslist noodzakelijk is het niet om mee te werken aan de redactie. Er is genoeg te doen.

Al zes jaar en 25 nummers lang heeft Ed nu het tijdschrift voor onze kring verzorgd. Dat wil hij nog wel een tijdje doen, maar dan zullen er wel geen geschreven bijdragen meer van zijn hand komen. Als luchtvaartenthousiast heeft hij sinds oktober 1994 zijn hobby weer opgepakt en werkt in een landelijke groep die de meidagen van 1940 onderzoekt en dat vreet tijd. Dit onderzoek zal zo'n vijf jaar duren. Voorlopig dus nog wel een tijdschrift, maar geen bijdragen meer. Tenslotte kun je niet alles tegelijk. We hopen daarom van ganse harte dat er nog een paar leden de redactie willen versterken. We wachten in spanning af.

De redactie

---

## Generaal Henri Giraud tweemaal ontsnapt, eenmaal via Baarle-Hertog in 1915

Piet van der Flaas

Baarle-Hertog speelde een rol in de ontsnapping van de toendertijd nog kapitein zijnde Henri Honoré Giraud in 1915. In de hete augustusdagen van 1914 werd kapitein Giraud in de buurt van Charleroi gewond. Hij stond aan het hoofd van het Zouaven-regiment dat slag leverde bij Charleroi. Dit regiment bestond uit elite-soldaten van de Kabylenstam uit Algerië. Tijdens een bajonetaanval raakte hij gewond en werd naar een Duits veldlazaret overgebracht. Giraud zou de rest van zijn leven invalide blijven. Vanwege het feit dat de bewaking van de groep gewonde krijgsgevangenen niet al te streng was, slaagde Giraud erin om uit het lazaret te ontsnappen.

Op zijn vlucht slaagde hij erin om zich bij een rondreizend circus aan te sluiten. De eigenaar van het circus nam hem na een gesprek onder vier ogen onder zijn hoede. Hij liet een dokter komen voor een diagnose en liet hem voornamelijk licht werk doen. Meestentijds werkte Giraud als kassier. Op een zeker moment vertoefde hij met het circus in de stad Brussel. Hij had via de dokter het adres gekregen van een verpleegster, Edith Cavell genaamd, die hem wel op een ontsnappingsroute richting Nederland zou laten zetten. Deze Brusselse stond versteld van de moed en de wilskracht van de toen 35-jarige Parijzenaar. Ze nam hem in haar huisgezin op en verzorgde hem zo goed mogelijk om hem weer op krachten te laten komen. Op zekere dag stond hij gepakt en gezakt klaar om zich op weg te begeven (via Nederland) naar zijn regiment dat toen al in Noord Frankrijk vocht. Hij vertrok uit Brussel naar de abdij van Tongerlo. Hier was ook een clandestien postkantoor gevestigd, waarvan de burgers en de frontsoldaten clandestien gebruik maakten. Vanuit Baarle-Hertog werden duizenden postzegels het bezette gebied binnengesmokkeld.

Op een bepaald moment verboden de Duitsers dan ook de invoer van oude en nieuwe postzegels van België. In dezelfde periode werden door Nederlandse bakkers duizenden broden de grens overgebracht. Dit was het resultaat van een overeenkomst tussen Duitsland en Nederland om de

---

hongersnood die in België heerste tegen te gaan. De bakkerskarren, een dagelijks verschijnsel aan de grens, werden na zekere tijd niet meer zo streng gecontroleerd als in het begin. Alles went. De Duitse grenswachten accepteerden ook wel eens een vers brood en knepen hun ogen ook wel eens toe als ze iets zagen wat eigenlijk verboden was.

## Baarle-Hertog

Zo kwam Giraud op een bepaald moment aan in de omgeving van Turnhout. Hier verbleef hij een nacht. Daarna werd hij in de buurt van Weelde-Station in een bakkerskar onder enkele dekens verstopt. Zo werd Giraud naar Baarle-Hertog gesmokkeld. De Duitse grenswacht had eens een onverschillige blik in de kar geworpen en 'vort' geroepen tegen de voerman. Kapitein Giraud vervoegde zich na enkele weken al via de geijkte kanalen via Nederland en Engeland bij zijn regiment.

In de periode tussen de Eerste- en de Tweede Wereldoorlog werd Giraud op een hoge post in Noord-Afrika benoemd. Later werd hij zelfs gouverneur van Metz. Hij was tevens leraar aan de Hogere Krijgsschool en een van zijn leerlingen was Charles de Gaulle. Beiden ijverden ze voor een geducht leger, vooral aan de pantserdivisies. Tanks waren de wapens waarmee het gevecht op het slagveld beslist zou worden. Ze zouden beiden gelijk krijgen na de Blitzkrieg.

## Tweede wereldoorlog

In 1940 was Giraud bevelhebber van het 7e Franse leger dat Nederland te hulp schoot. Binnen actien uur na zijn vertrek uit Frankrijk overschreden zijn troepen de Nederlandse grens. In Breda verschenen 30.000 man van dit leger dat de lijn Tilburg-Breda-Zevenbergse Hoek bezette. Toen één van zijn generaals, Durand, het onzalige idee kreeg om Breda te ontruimen, ontstond de grootste chaos die men zich bedenken kan. Nederlandse troepen die op de vlucht sloegen en door geen man meer tegen te houden waren. Franse soldaten die deze wanordelijke bende voorbij zagen flitsen, raakten ook gedemoraliseerd. Ze werden evenals de op hol geslagen burgers onophoudelijk gebombardeerd en beschoten door de gevreesde Duitse Stuka's.

Een klein voorbeeld. Waar ik toen woonde kwamen Marokkanen aan. Ze werden in bussen aangevoerd. Deze bussen hadden geen zijwanden, alleen

een dak. De bussen werden de bossen ingereden. Ze werden gevolgd door motorrijders en zware Franse tanks. Ze waren op weg naar Breda. De Nederlandse troepen hadden echter op hoogte van de Gaarshof een twintigtal bommen links en rechts van de weg opgeblazen, zodat de weg versperd was door een kluwe van bommen. Men liet smid Van Puijenbroek van de Singel komen om de bommen weg te slepen en de weg vrij te maken. Zijn tractor was niet bepaald met veel PK's uitgerust en toen hij eindelijk klaar was, arriveerden de eerste Duitsers al. Die zeiden 'Danke schön'.

De Fransen waren inmiddels via de Oude Baan naar Breda vertrokken. De Nederlandse kolonel Schmidt, bevelhebber van de Peeldivisie, werd tot verbindingsman benoemd. Hij droeg de Fransen op om op te rukken en de Moerdijkbruggen te heroveren. Op weg naar Moerdijk werden de Franse tanks echter opgemerkt door de Luftwaffe en bij Zevenbergse Hoek tot puin gebombardeerd. Kolonel Schmidt werd op weg naar zijn troepen door de snelle opmars der Duitsers verrast en gevangen genomen. Ook tussen Hoogstraten en Meerle werd een tankslag uitgevochten. Wij konden dit thuis duidelijk horen.

Het Franse 7e leger liet nog een strijdmacht achter in Zeeland en trok zich verder terug België in. Generaal Deslaurens zou later in Zeeland nog sneuvelen. Via België trok de rest van het 7e leger weer terug naar Frankrijk. Het Franse avontuur in Nederland had slechts enkele dagen geduurd.

## Weer gevangen

In juni 1940 werd bij een bezoek aan de voorste linies degeneraal Giraud in een mortierstelling door de Duitsers gevangen genomen. Een vette vangst! Een vijf-sterren generaal neem je niet elke dag gevangen! Op de vraag of hij als officier zijn erewoord zou geven om niet te ontsnappen, antwoordde Giraud met een kort 'neen'. Hierop werd hij op bevel van Hitler overgebracht naar het sombere fort Königstein, gelegen op een steile rots. Dubbele wachtposten bij iedere toegang en een weg rondom de rots waar elke tien minuten patrouille werd gelopen, moesten verhinderen dat er ook maar iemand zou kunnen ontsnappen.

Bij zijn aankomst in Königstein begon de toen 61-jarige Giraud onmiddellijk plannen voor zijn ontsnapping te maken. Hij leerde de Duitse taal accentloos spreken. Hij maakte van het touw dat om de Rode Kruis-pakketjes zat een



koord dat zijn gewicht kon dragen. Toen het touw eenmaal lang genoeg was, smeed hij het over de reling van het balkon en begon naar beneden te klimmen. Hij zag echter dat het touw te ver uiteen werd getrokken en klom als de weerlicht naar boven en redde waarschijnlijk zo zijn leven. Een andere gevangene die om gezondheidsredenen naar huis werd gezonden, had inmiddels een codebericht aan zijn vrouw overgebracht. Met behulp van deze ogenschijnlijk onschuldige brief bracht hij haar op de hoogte van zijn ontsnappingsplan. Zijn vrienden in Frankrijk zonden hem vijftig meter koperdraad dat verstopt was in een ham. Het was zeer speciale draad die ontworpen werd door een expert op dit gebied.

## Weer ontsnapt

Giraud was nog altijd gekleed in het gewone blauwe generaalsuniform met daarover een burger regenjas. Intussen had hij zijn touw versterkt met het speciale koperdraad. In de vroege morgen van 17 april 1942 klom Giraud over het balkon en begon zijn afdaling. Vijftig meter moest hij naar beneden. Zijn handschoenen konden niet beletten dat zijn handen ontveld raakten. Zijn trouwring verloor hij tijdens de afdeling omdat de borstzak waarin de ring zat, werd opengeschuurd door het touw. De ring viel kletterend op de grond. Zijn oude verwondingen speelden weer op en verdoofde hem bijna van de pijn. Toch bereikte hij veilig de grond en verdween in de bossen.

Op een brug in Schandau ontmoette hij een jongeman. Ze gingen samen naar het station. Giraud ging als generaal de verkleedruimte in en kwam als zakenman gekleed weer naar buiten. Na een flink aantal omzwervingen belandde hij via Zwitserland weer in Frankrijk. Hitler verzocht Pétain om uitlevering van Giraud, maar deze weigerde. Hitler zond toen zelfs een commando-eenheid naar Frankrijk om hem dan maar te vermoorden. Ze kregen hem echter niet te pakken. Giraud nam in november 1942 het opperbevel over de Vrije Fransen in Noord-Afrika op zich. In 1944 nam hij ontslag uit het leger en werd vanwege zijn verdiensten onderscheiden met de Medaille Militaire. Giraud stierf in 1947, 68 jaar oud, na een leven vol avontuur, waarin hij zoals gezegd ook nog even in Baarle-Hertog is geweest.

## Een vervolg anno 1995

Op 12 oktober jl. zat ik naar de BRT-radio te luisteren en half ingedommeld schoot ik klaarwakker want men begon met een reportage over Edith Louise Cavell, de vrouw die de latere generaal Giraud naar Nederland liet smokkelen. Men herdacht het feit dat het 80 jaar geleden was dat deze moedige vrouw geëxecuteerd werd in het Zoniënwoud bij Brussel. Deze vrouw afkomstig van een zeer gefortuneerde familie werd geboren op 4 december 1865 te Swardeston, Norfolk, Engeland. Ze deed haar medische studies in België, Duitsland en Zwitserland. In 1906 werd zij directrice van de verpleegstersschool (École belge d'infirmières diplômées) in Brussel. Bij de invasie der Duitsers in België bleef zij op haar post. Op 4 augustus 1915 werd zij door verraad opgepakt en op 11 oktober ter dood veroordeeld. Het vonnis werd op 12 oktober daaropvolgend voltrokken.

Een twintigtal medewerkers werd veroordeeld tot vijf tot vijftwintig jaar kerkerstraf. Om bekentenissen los te krijgen, martelde men deze mensen op een afschuwelijke manier. Een paar van hen werden zo hard aangepakt dat ze krankzinnig werden.

Edith Louise Cavell werd veroordeeld wegens hulp aan de vijand. Zij onderhield een aantal 'lijndiensten' naar Nederland waarlangs Belgische jongemannen konden vluchten. Eén dezer lijnen liep van Brussel, via de abdij Tongerlo, Turnhout en Weelde naar de Belgische enclave Baarle-Hertog. In het begin toen er nog geen 'elektrische draad' langs de grens stond, kon men met behulp van de plaatselijke bevolking vrij gemakkelijk de grens passeren. De Duitsers die met lede ogen zagen dat talloze Belgische jongeren naar Nederland gingen om via Engeland aan het front te worden ingezet. Ze besloten daarom België van Nederland te scheiden door de 'dodendraad', zoals ze in de volksmond werd genoemd. Men begon hiermee in 1915. Deze versperring werd op Belgisch grondgebied rechtlijnig aan gelegd, zodat hele stukken Belgisch gebied tijdelijk op Nederland waren aangewezen.

Onder Duitse druk grendelde Nederland toen ook Baarle-Hertog van de buitenwereld af. Mijn moeder die toen op Alphen-Boshoven woonde, vertelde dat toen bij haar thuis op de boerderij Nederlandse geniesoldaten ingekwartierd waren. Zij moesten dit karwei klaren. Slechts de hoofdwegen liet men

---

vrij. Tot grote woede en ontsteltenis van de Duitsers werd er een grote zenden- en ontvanginstallatie op de Hoogbraak binnengesmokkeld en geïnstalleerd in de boerderij waar de familie Hendriks woonde. Via deze zender die o.a. alle Duitse vlootbewegingen ontvangt, werden allerlei gecodeerde berichten doorgezonden naar de bevelhebbers aan het front. De zender werd op 17 oktober 1915 officieel ten doop gehouden door Maria Van Gilse, dochter van de burgervader van Baarle-Hertog. Ook was er in Baarle-Hertog een recruteringsbureau voor deze vrijwilligers opgericht en werd er hier soldij uitbetaald. Maar nu terug naar onze heldin Edith Cavell.

---

In de nacht van 12 oktober 1915 sjokt een zestal Duitsesoldaten door het prachtige Zoniënwoud in ganzepas achter een officier aan. Ze zijn van verschillende legeronderdelen, o.a. de Cavallerie en Infanterie. Verder is er een ziekenverpleger en een kannonnier bij. Zij zijn van diverse kazernes opgehaald en denken en voorvoelen 'iets klopt hier niet!' De officier blikt zo nu en dan eens om om te kijken of ze hem nog wel volgen. Hij draagt een stormlantaarn en weet wat er staat te gebeuren.

---

Op een open plek in het woud staat hij stil, haalt een bijbel boven en laat het zestal bij eed zweren dat zij van wat ze nu meemaken nooit of te nimmer een woord zullen loslaten. Met een gevoel van samenzweerdens leggen zij een voor een de vereiste eed af. Bij sommigen breekt het angstzweet uit. Wat hangt hen nu weer boven het hoofd, hier in deze lugubere omgeving slechts verlicht door de lantaarn die allerlei spookschaduwen teweegbrengt. Nu trad van de andere zijde een officier de kring binnen. Hij was geketend aan een gevangene. Ook volgde een Duitse legeraalmoelzenier. Dan volgde nog een tweetal soldaten met een draagberrie waarop een zestal geweren lagen, type Mauser. De soldaten zien dat de grendel verzegeld is. Van de kamers van deze geweren zijn er vijf met een patroon met een echte kogel geladen en een is er met een zgn losse flodder geladen. Dit is gedaan om bij soldaten het schuldbesef en wroeging achteraf weg te nemen. Men zal nooit weten of men met scherp of met een losse flodder heeft geschoten. Dit werd ook aan de soldaten gezegd.

Zwijgend nemen de soldaten een voor een een geweer van de baar. Sommigen krijgen het nu echt te kwaad en bibberen als een rietje. De soldaten die de geweren gebracht hebben, verdwijnen schielijk het woud in, blij dat voor

hen het karwei er op zit. Ook zij waren ertoe geprest de eed af te leggen. Wel hadden ze van tevoren een kuil moeten graven. Hierin werd de executiepaal geplaatst en de grond met hun zware laarzen goed aangestampd. Nu werd de vijftigjarige Edith Cavell naar de paal geleid. Een der officieren haalde een doek onder zijn lange uniformjas tevoorschijn om de vrouw te blinddoeken, doch zij weigerde dit. Nu werd zij met een touw aan de paal gekneveld. De lantaarn werd boven haar hoofd aan een tak van een boom gehangen. Nu pas kregen de soldaten door dat het om een vrouw ging en brak er bijna paniek uit onder deze geharde soldaten. De officier haalde een papier uit zijn jaszak. Hierop stonden de feiten vermeld: het helpen ontsnappen van vijandelijke soldaten en deze over de grenzen smokkelen in oorlogstijd, de datum der veroordeling 11 oktober 1915 en het vonnis luidde 'doodstraf door de kogel'.

De legeraalmoezenier getroffen door de onvoorstelbare moed, sprak Edith troostend toe: 'U bent een zeer moedige vrouw. Een voorbeeld voor ons allen. De Here zij u genadig. U gaat uit dit tranendal rechtstreeks naar de eeuwige en hemelse zaligheid.'

De soldaten hadden inmiddels een kring gevormd. De aalmoezenier streek Edith nog eenmaal over haar gezicht en ging toen buiten het flakkerend licht der lantaarn staan en bad voor het zieleheil van Edith. Tranen blonken in zijn ogen. 'Waarom op deze aarde moesten de goede mensen altijd de klappen opvangen?' Later toen hij verslag uitbracht aan de generaal die Brussel bestuurde en zijn belevenis recht voor zijn raap vertelde en wat hij ervan dacht, kreeg hij een fikse reprimande.

De zes soldaten stonden met het geweer aan de voet. Op het commando 'richt geweer', volgde onmiddellijk 'vuur!' Vijf kogels boorden zich in het lichaam van Edith. Langzaam vlied het leven weg. Bloed kleurde de grond rond de executiepaal rood. Slap hing ze voorover in de touwen die beletten dat ze voorover viel. De soldaten wendden zich vol walging af. Sommigen braakten. De aalmoezenier repte zich naar de vrouw en gaf haar het Heilig Oliesel. Een officier overtuigde zich van haar dood. Met dezelfde officier en aalmoezenier liepen de zes soldaten het Zonieënwoud uit alsof de duivel hen op de hielen zat. Of de officier die achterbleef haar ter plaatse heeft begraven, is niet bekend. Toen in 1915 haar dood bekend werd barstte de wereld in verontwaardiging uit.

Edith Cavell kreeg een standbeeld in Brussel. Talloze lanen, pleinen en straten dragen haar naam. Een grote brug in New Zealand is naar vernoemd. Een bergketen in Canada is evenzo naar haar vernoemd. Vele verpleegsterscholen dragen haar naam met ere. Laatst was er een delegatie verpleegsters uit Roemenië in Brussel. Het eerste wat ze vroegen was: 'waar staat het standbeeld van onze voorgangster. Wij willen er bloemen leggen.'

Ook kapitein Giraud ontving het bericht van haar dood toen hij aan het front was. Diep geschokt was hij. Ze had hem verzorgd en verpleegd. Als een moeder was ze voor hem geweest. Toen hij generaal was en tweede man in commando van het Franse leger vroeg een journalist hem eens wie de liefste vrouw in zijn leven was. 'Mijn vrouw' zei hij 'maar op de gedeelde eerste plaats staat ook Edith Cavell.' Een mooier compliment is niet denkbaar. dat zij moge rusten in vrede.

Het bestuur wenst alle leden  
prettige kerstdagen  
en  
een vredig en gezond  
1996

## historische sprokkels

# bedreigde veiligheid (3)

Herman Janssen

### brandbrieven

In de voorgaande afleveringen (bedreigde veiligheid 1 & 2) toonden we aan dat elke brand rampzalige gevolgen kon hebben. Kwam hulp te laat, dan liep de schade enorm op. De schrik voor woningbrand was nooit ver weg bij de 19de eeuwse Baarlenaren.

Doorslechte of gestoorde mensen speelden op deze angstgevoelens in. Zij stuurden brandbrieven: wie niet betaalde, zou zijn woning in de vlammen zien opgaan. In het gemeente-archief van Baarle-Nassau vonden we enkele voorbeelden....

Broodbakker en winkelier Johannes Jacobus Lammers (Loveren) vond op 18 oktober 1845 om 14.15 uur zo'n 'bedreigbrief liggende in het venster raam van zijne achterwoning':

'Mijn Heer Lammers gij moet maken dat daer 200 guldens zijn en anders zullen wij al vermoorden en verbranden dat daer is. En den Brigadier ook 200 guldens en anders zullen wij hem wel vinden waar dat hij is hier of onderwegen in kort of in het lang en jaren of dagen het zal wel te pas komen hier of op een ander. En het geld moet zijn zonder een cent te kort want wij zullen u niet schapeiren in het kort of in het lang. Het geld dat moet dan leggen bij u zant achter die plank die daar voor gestoken is om dat het zant niet zoude door vallen van den avond om 10 ure daer leggen. Het geld van den Brigadier moet daer dan bij zijn.'

De dader probeerde van twee personen tegelijk geld af te persen. Dit was zeer opmerkelijk, temeer omdat niemand minder dan de Brigadier, de commandant van de Marechaussee in het kasteel Bruheze, één van de bedreigden was.

Ogenblikkelijk werd met de burgemeester overlegd hoe de schrijver opgespoord kon worden. Geopteerd werd voor een handschriftvergelijking van mensen uit de buurt. Winkelier Lammers was in het bezit van een boekje waarin de schulden genoteerd stonden van Jacoba Verheijen, huisvrouw van

Johannes Leemans en naast Lammers wonende. 'Op eene ontgensprekelijke wijze bleek dat zij Jacoba Verheijen de schrijfster der bedreigbrief was.'

De officier van justitie te Breda werd de volgende morgen op de hoogte gebracht. Hij kwam onmiddellijk mee naar Baarle-Nassau waar hij Jacoba 's middags en 's avonds in het raadhuis heeft ondervraagd. Zij bekende niet alleen de brandbrief geschreven te hebben, maar ook brand te hebben gesticht in de woning van haar moeder op 21 juni jl. (zie bedreigde veiligheid 2).

Jacobica Verheijen werd op 19 oktober 1845 om 22.30 uur onder geleide van twee marechaussees naar het huis van arrest te Breda overgebracht. 'Tenslotte heb ik de eer hier bij te voegen dat de in deze zaak betrokken Jacobica Verheijen, welke algemeen geacht werd, meermalen blijken van verstandsverbijstering heeft gegeven' aldus burgemeester A.N. van Gils. Jacobica werd tijdelijk opgenomen in een instelling te Dordrecht, maar keerde daarna terug naar Loveren.

Brandbrieven werden met de nodige ernst behandeld. steeds werd een onderzoek ingesteld en werd het proces-verbaal daarvan opgestuurd naar de gouverneur van de provincie en de officier van justitie. Meestal zorgde men voor een onafgebroken bewaking. De vereiste recherche en bewaking gebeurde door de Marechaussee en de veldwachter.

Zij werden bijvoorbeeld ingeschakeld nadat in de nacht van 23 op 24 september 1843 in de woning van Peter Snoeys te Castelré een brandbrief werd binneworpen door een gebroken glasruit. de brief was vastgebonden aan een stokje.

'Snoes ik verzuik u 125 guldens nederlands geld van deze avond binne de half uur het geld aan deze stok boven vast geboonde en staande op zij tegen de durpost aan de straat. En verzuik deze brief weer trug en zoo gij daar niet aan voldoet zullen wij au hujs in vier hoekken in brand steken eer den nagt voor bij is. En niemand buyten de dur of hij zal zijn leven kwijt zijn. En geen spraak hier over of wij zullen het u vreeken.'

De bewaking had tot doel de uitvoering van de dreigementen te voorkomen. tevens probeerde men de afperser op heterdaad te betrappen. Burgemeester C.A. Hendrickx schreef hierover in zijn brief aan de procureur van de

---

rechtbank te Breda. Hij stuurde hem het originele briefje op 'welke men gisterenavond (17 januari 1827) tusschen zes en zeven uren aan den ring of klink der buitendeur van den bouwman Paulus Verheijen woonende op Groot Bedaf benevens een zakje heeft vastgemaakt, behelzende onder ijselijke bedrijgingen afpersing van geld.' De brandbrief was met potlood en zeer onduidelijk geschreven. 'De bewoners van het huis hebben het zelve in het eerst niet durven verlaten en nauwelijks middernagt wierd ik van het voorval onderrigt. Ik heb dadelijk een wagt met twee marechaussees derwaarts gezonden, dog bij hun komst ontwaarden zij dat alles verraden was: daar de geburen goedgevonden hadden zelf een wagt te stellen in het huis van den bedreigde 't geen niet zonder veel rumeur te maken is verrigt en waar door den boosdoener zig zeker met de vlugt heeft gered.'

Twee dagen later schreef de burgemeester aan de gouverneur: 'Het geld is niet gelegd en men heeft niemand zien opdagen. Na men voorneemt zijn onder Tilburg en Udenhout verscheidene dier gelijke brifjes gedeponeert alle in potlood geschreven waarschijnlijk door den zelve auteur.'

De angst die de ontvanger van een brandbrief moest doorstaan, was vaak vreselijk. Geen wonder dat sommigen probeerden de ontvangst ervan geheim te houden in de hoop de briefschrijver gunstig te stemmen. Zo verspreidde zich op 12 januari 1835 het gerucht dat er brandbrieven gelegd waren bij enkele inwoners van Baarle-Nassau. De burgemeester liet een onderzoek naar dit gerucht instellen waaruit bleek dat de weduwe J. Gillis, landbouwster, een brief ontvangen had op 8 december 1834. Burgemeester A.N. van Gils was verbolgen over het feit dat het onderzoek met meer dan een maand vertraging moest worden opgestart. 'De angst ontstaan door de ijsselijke bedreigingen' was de reden geweest van de geheimhouding. De brandbrief werd met de pen en volledig in drukletters geschreven:

'Wedewe en kinderen Gillis, gij moog aan geen mens kenbaar maken het geen dat wij u schrijven.

Gelijk men gaat van de schuer van Jan Kerkhof noordwaarts agter den hof van Albeer door soo regt toe tot aan de plak klever die ligt aan de linker hand ook op de linker hand gelijk men van de Kastelijn naar Van Gils den Borgemeester gaat daar van de Kastelijn aankomende op den hoek staat eenen korten dikken eike paal die maar reaal een voet boven de aarde komt. Daar moet gij lanst den westen tegenleggen een bors met 25 vijf en twintig



gulden goude of silvere gangbaar nederlands geld twee vingeren breed in de aarde sonder daar eenig list bij te gebruyken dat moet gedaan sij voor den thienden deser maand desember 1834. Gij moogt daar geen wagt bij of laten houden of niet weghalen hoe lan wij het daar ook soude laten want als wij het niet sullen vinden wanneer als wij daar om komen sullen wij alle uwe gebouwen in assen leggen ook uwe veldgewassen vernielen u alle en u vee het leven nemen als gij het niet sult verwagten. Wee wee aan u als gij hier niet aan voldoet of als men sal hooren dat gij dit aan iemand kenbaar maakt.'

Op 8 december werd deze brief door de schaapherder en de kinderen Gillis aan den ring van het venster ontdekt. Gedurende drie weken werd een beurs met dertien gulden op de voorschreven plaats verstopt zonder te zijn weggehaald...

Soms werden er grote middelen ingezet om een afperser te ontmaskeren. Op 13 juli 1837 werden bijvoorbeeld tal van huiszoekingen verricht. Aanleiding was volgende brandbrief die werd neergelegd bij Ambrosius Brosens te Castelé:

'Bros wij moed van uw heben onderd guldens daer mag geen 10 stuyvers aen mankeren. Het moed hollansen geld zijn dat moed gij bregen inde bergse eij gelijk ge van bergen op groot hesel gaed. Op den regten kand daer zuld gij drie manden op malkander zien liegen waer door dat eelsen stok steckt. Daer moed gij het onder legen en dat goed dig maken dat het geen mesen zien dat daer iet verborgen ziet. Dat moed van dag voor vier uren zijn. Het is den voetpad die gij hebben moed van bergen op groot hesel of mesel. Uw zou bescien wel deken die wetige ik niet maer dan moed gij maer vragen naer den pater pat dan zuld gij wel te regten komen. Als gijn dezen niet volbrengegen zuld zoo zal wij komen als gij den rog in de scur heb zieten en stoeken uw scur en huis af. Zo dat wij gewaer worden zulen woorden dat daer op gepast zal worden zoo zulen wij het geld nied opnemen maer dan zulen wij uw tot drie mael af stoken. Dan gij met ons gelijk zijn. Darom past op gij wel of wij daer niet van ooren en dat daer niet aen manker. Bregt gij het niet dan stoken wij uw scur af en dan krijgt gij weer een brief als den desen dan zuld gij het garen doen. Zoo dat daer praet over ooren of gij breg het niet dan zulen wij uw zoo gij timert wel tegen den grond legen. Dent gij miscien dat wij daer zoo vel moeten op maeken en daer niet van treken. Wij zulen uw het holans is leren want dat kent gij nog niet voor dat gij in elenden zijt. Daer mogen van het Brabans bedelnaerszijn die daer har verblijf nemen

want dan zijt gij ook niet vrij. Tot vier uren toe houden wagt en ook niet langer. Maer als wij dan weder om komen dan zal het uw nog zoo goed niet mee vallen. Zijt nog maar verzigtig voor uw iijgen leven.'

Broos moest 100 gulden verstoppen onder drie manden waardoor een elzen stok gestoken was. De manden bevonden zich op de Bergse hei, langs het Paterspad van Bergen (Minderhout) naar Groot Eijssel (Meerle) en Meersel.

In deze zaak vroeg op 6 februari 1840 de officier van justitie te Breda meer inlichtingen aan burgemeester Van Gils. De officier ontving namelijk een klacht van de familie Peter Verschueren-Brosens uit Castelné.

De burgemeester antwoordde dat hij deze affaire moeilijk kon toelichten vermits Castelné meer dan twee uur van het centrum verwijderd was. Bovendien betrof het een familieruzie: Peter Verschueren was de zwager van Ambrosius Brosens. De beweegredenen waarom er klacht werd ingediend, konden bijgevolg niet achterhaald worden. Wel kon burgemeester de handtekening van Peter Verschueren voor echt verklaren, na grondige vergelijking met handtekeningen uit de registers van de burgerlijke stand.

We vermoeden dat Ambrosius Brosens zijn zwager beschuldigde van het schrijven van brandbrieven en dat Peter Verschueren daarop klacht indiende wegens laster. Verscheidene namen van Minderhoutse inwoners worden genoemd: mogelijk konden zij de lasterpraktijken bevestigen. Dat de officier het handschrift van Verschueren liet onderzoeken, toont aan dat de betrokkenheid van laatstgenoemde bij het leggen van de brandbrief onderzocht werd.

Bijna vier jaar later (december 1843) verbleven Peter Verschueren en zijn echtgenote in het huis van arrest te Breda op beschuldiging van het schrijven van brandbrieven. Was hierbij een verband met een tweede brandbrief te Castelné (bij Snoeys op 23 december 1843)? Burgemeester van Gils schreef naar zijn collega van Zundert een verzoekschrift om bijstand voor de twee minderjarige zonen van Peter Verschueren. Na arrestatie van hun ouders bleven de twee kinderen 13 en 10 jaar oud) alleen achter op de boerderij. De familieleden te Zundert en Wernhout moesten voor het nodige toezicht en onderhoud zorgen. Of het echtpaar Verschueren-Brosens ooit veroordeeld werd, konden we niet achterhalen....

## Bronnen:

GABN voorlopige inventarisnummers 1065, 1068 en 1069.

---

## Jagen met de fret

Piet van der Flaas

Fretteren is een interessante en goedkope jachtmethode. Een fret is een gedomesticeerde bunzingsoort met een geelwitte (albino) of bunzingkleurige pels. Hij is circa 30 centimeter lang en heeft een staart van 14-18 centimeter. De fret komt in het wild niet voor en heeft rode ogen. De fret wordt gebruikt voor het vangen van konijnen. Voordat men officieel op pad ging, schafte men zich bij de gemeente een vergunning aan (met legeskosten een paar gulden). Daarna ging men de boeren en boseigenaren af om hun handtekening en opgave van de perceelnummers (kadastrale nummers). Men kocht een of twee fretten, timmerde een kooi waarin ze moesten verblijven en maakte een kleinere kooi met draagband om de fretten mee te nemen het veld in.

Dan maakte men een aantal netten van ca. 70 bij 70 centimeter met op de hoeken een lusje. In die vier lussen plaatste men een stokje van 17-18 centimeter lang en die sloeg men op de plaats van de zet in de grond. Een zet is de plaats waar men een aantal konijnenpijpen bij elkaar aantreft.

Verder schafte men zich een goede hond aan, die goed gehoorzaamt. De hond mag net zo als zijn baas zich alleen daar bevinden waarvoor de vergunning geldig is. De geldigheidsduur van zo'n vergunning was een jaar.

Voordat rond de jaren 1954-55 hier ook de beruchte myxomatose uitbrak. Deze ziekte is oorspronkelijk afkomstig uit Zuid-Amerika en door een dokter in Frankrijk verspreid door ingeënte wilde konijnen uit te zetten. Deze ziekte breidde zich bliksemsnel uit en roeide bijna alle konijnen uit. Jagers die in het begin dachten dat nu de konijnen het loodje legden er meer plaats zou komen voor de hazen, kwamen er ook bekaaid vanaf, want na enkele natte zomers brak onder de hazen de zo gevreesde leverbotziekte uit. Het waren rampjaren voor het wild. Ook de reeën vielen als slachtoffer ten prooi aan deze gevreesde ziekte. Voor deze jaren echter was er in Baarle vrij veel wild aanwezig.

## Geen jacht

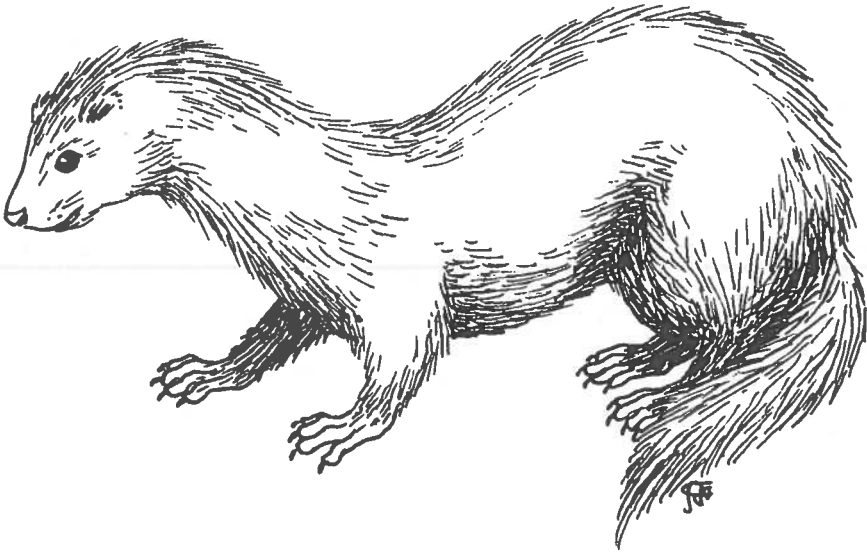
Tijdens de Tweede wereldoorlog werd er bijna niet gejaagd. Dit was het gevolg van een verordening die door de Duitsers was uitgevaardigd. 'Een ieder die in het bezit is van een vuurwapen of munitie dient dit onmiddellijk in te leveren' luidde de verordening. Dus bijna vijf jaren werd er in Nederland niet gejaagd. Alleen in sommige gebieden werd er door de Duitsers gejaagd, bijvoorbeeld in 'de Huisvennen' en de 'Generaal'. Hier waren twee jachtopzieners in Duitse dienst, een zekere van den Hout en Pijpers uit Gilze. Dit waren echte ploeten die je zonder pardon beschoten als je er niks te zoeken had. Kortom vlak na de bevrijding wemelde het in Baarle van het wild. In de jaren 1945-46 durfde menig jager nog niet goed de bossen in vanwege het mijngevaar dat overal loerde waar de Duitsers in oktober 1944 bijna een maand hadden gebivakeerd. In 1945 verspeelde Spapen een jachtopziener uit Chaam bij de achtervolging van een stroper een gedeelte van zijn hiel in de 'Generaal'. Hij had op een voetmijn getrapt.

## Konijnen genoeg

Veel boeren klaagden dan ook steen en been over de konijnenplaag en gaven dan ook grif hun toestemming tot fretteren. Ik ben verschillende jaren mee geweest om deze sport te beoefenen. De eerste keer zal ik echter niet vergeten. Ik reed met mijne maat langs de 'Rooi Baan' richting Castelné, de Baarlebrug over, het Castels Baantje in en voor het perceel rechts daarvan hadden wij een vergunning. Het was toen eigendom van de familie Meeuwesen uit Castelné. Ik hing het kistje met de fret op mijn rug. Hij nam enkele netten mee en deed de hond van zijn riem. Deze rept zich het bos in. Het was een hond die hij al enkele jaren had en die de knepen van het vak kende. Het was een gevarieerd bos met vliegden, heide, een groot ven en aangeplante den. Wij hoorden aan het breken van de takken en gehijg dat hij bijna een konijn te grazen had, toen we plotseling een schril gejack hoorden. De hond had zich te barsten gelopen tegen een zware tak en overleed ter plaatse. Een jaar later werd een andere hond door de jachtopziener van Wortel-Kolonie doodgeschoten. Het grootste aantal konijnen door ons op één dag gevangen bedroeg 26 stuks. Op één weekend eens 48 stuks (kassa!).

Dit waren echter uitzonderlijke vangsten bij de eerste malen in het seizoen dat men op jacht ging. Later op het seizoen was men bij vijf of zes konijnen al dik tevreden. Dit gebeurde in de bossen bij Bloemengoed op de Reuth.

Zomers en in het voorjaar gingen we niet fretteren. Dan werpen de konijnen hun jongen en moet men ze met rust laten. Zo vond ik eens in de 'Generaal' bij een wandeling op manshoogte een briefje en een strik aan een tak van een boom. Op het briefje het dringend en veelzeggend advies en verzoek aan de stroper met naam en toenaam en volledig adres genoemd of hij in de lente en de zomer het wild met rust wou laten. Het betrof hier een man uit Alphen woonachtig aan de Baarleseweg. Ik las het briefje en hing het terug. De laatste zin op het briefje luidde: 'Met vriendelijke groeten de jachtopziener'. Kijk zoiets dat maakt uwen dag weer goed.



## De fretjacht

Waarom nu een hond meegenomen? Dat is om een konijn dat zich bovengronds bevindt op te sporen. De hond spoort het konijn op en het konijn rent dan naar de dichtbijzijnde zet en duikt dan onder. Veilig denkt dat konijn dan, maar het vergiste zich zwaar. De zet was gevonden en waren er in zo'n zet meerdere bewoners dan werden de pijpen met netten afgezet. Men liet de fret, een doodsvijand der konijnen, in een pijp los. Dan hoorde men het gerommel in de zet en het geschreeuw van de konijnen. Die renden dan naar buiten en sprongen zo in de netten. Men greep dan het konijn bij zijn achterpoten en sloeg hem met een welgemikte klap achter de oren en het konijn ging hemelen.

Het gebeurde ook wel eens dat de fret door een konijn met zijn achterste tegen het uiteinde van een pijp werd geduwd. Dan zat hij als het ware beklemd en opgesloten. Dan zat er niks andersop dan te gaan graven. De langste pijp die wij zo eens hebben moeten nagraven bedroeg 12 meter! De pijp liep op een diepte van 40 centimeter tot een meter diep. Dat was werken geblazen. Het konijn zijnen rug lag helemaal open door de beten die de fret had toegebracht. Het mooiste was nog dat wij met ons graven een openbare weg gekruist waren. Wij moesten die weer netjes dichtgooien en aanstampen. Een duur konijntje. Ooit vingten wij wel eens konijnen van een buitengewoon formaat. Dit waren exemplaren die ontstaan waren uit een huwelijk tussen een tam en een wild exemplaar. Dat waren dan tamme konijnen die op de een of andere manier ontsnapt waren. Deze konijnen wogen wel eens tot twee kilo terwijl een wild konijn meestal een kilo weegt. Ze hadden ook de vreemdste kleuren. Grijswit tot oranje toe zelfs.

Een goede hond was ook zeker op zijn plaats. Ik ging eens met iemand uit Alphen op pad achter Kwaalburg. Hij had een hond bij zich die hij pas aangeschaft had. We bevonden ons in een groot bos. Hij liet hem los en gewoonlijk ging de hond dan op speurtocht met zijn neus over de grond. Deze hond deed niets van dit alles. Plotseling sprong er een konijntje tussen het struikgewas omhoog. De hond keek eerst mij aan, toen zijn baasje en ging er toen als de weerlicht vandoor met zijn staart tussen zijn benen. Toen we terug in Alphen bij zijn baas aankwamen, kwam hij vrolijk kwispelstaartend ons tegemoet alsof hij wou zeggen 'Niks gevangen mannen?' Het was duidelijk hij was zich rot geschrokken.

Toen door die vreselijke ziekte myxomatose het aantal konijnen drastisch terugliep, ben ik opgehouden met de jacht. Wanneer men zo'n ziek konijn met zijn uitpuilende ogen overal tegenaan zag botsen, moest men er niet veel meer van hebben. Met vlagen keert deze ziekte af en toe weer terug. In die tijd liep ook het aantal patrijzen terug. Dit kwam omdat die in Italië werden gevangen en in volières werden gehouden. Men kon er goed geld voor krijgen. Men ving ze door netten over een vlucht patrijzen te gooien. Men ving dan 10 tot 25 stuks in een keer. Nu is de patrijs een zeldzaam dier geworden. Ook de in het wild voorkomende kwartel is op die manier uitgeroeid. De natuur is arm geworden....

Beste leden,

Het bestuur heeft in het Beleidplan voor de jaren 1995 tot 2000 de wens vastgelegd om de vereniging meer leven in te blazen.

Dat betekent voor het bestuur: meer leden de kans geven tot actief bezig zijn in de vereniging. Dat betekent ook meer aan heimkunde gaan doen.

Om inzicht te krijgen in de interesse van de leden, stelt het bestuur u een paar vragen.

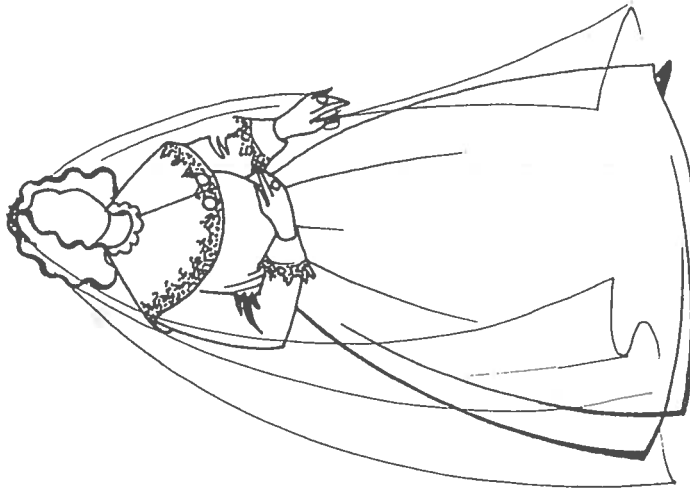
Als onze vereniging u ter harte gaat, wil dan a. u. b. de vragenlijst in uw bezorg die bij het bestuur.

1/a Heemhuis, Kerkestraat 4, 2387 Baarle-Fletoog.

Uw reactie wordt vóór Kerstmis verwacht.

Het bestuur dankt u hartelijk voor uw medewerking

leden die te kennen geven mee te willen doen, worden benaderd voor nadere afspraken.



Amalia

zou zo graag weten  
wat haar leden  
interessert...

## Vragen:

Wilt u a.u.b. aankruisen wat voor u van toepassing is? (Meer dan één mag!)

1. Wat beweegt u om lid te zijn en te blijven? Waar gaat uw heemkundige belangstelling naar uit?

- O archiefonderzoek
  - O onderzoek van onze prehistorie
  - O genealogie (familiekunde, stamboomonderzoek)
  - O dialect verzamelen en bestuderen
  - O wegen en vervoer
  - O interviews afnemen
  - O dorpsgeschiedenis bestuderen
  - O enclaveraken uitpluizen
  - O folklore opsporen
  - O natuur en landschap leren kennen
  - O toponymie (plaatsnaamkunde)
  - O archeologie
  - O bouwkundig erfgoed
  - O ambachten
  - O grootmoeders tijd
  - O bibliotheek- en documentatiewerk
  - O publikaties (helpen) verzorgen
  - O verenigingsleven naspeuren
  - O ik wil alleen lezingen, uitstapjes en wandelingen meemaken.
  - O ik wil alleen de vereniging steunen.
  - O ik mis hier nog iets, nl. \_\_\_\_\_
- 
- 
-



2. Hebt u zin om met een of meer van uw gekozen onderwerpen daadwerkelijk iets te doen, bv. door samen met andere leden aan de slag te gaan?

Ja

Nee

Zoja, welke onderwerpen pakt u dan het liefst aan?

1. \_\_\_\_\_

2. \_\_\_\_\_

3. \_\_\_\_\_

3. Bent u bereid hand- en spandiensten te verrichten voor de vereniging?

Ja

Nee

Zoja, waar gaat dan uw voorkeur naar uit? (één of meer aanvinken)

Schoonhouden van het Hleembuis

Toezicht houden bij tentoonstellingen

Onderhoudswerk aan het Hleembuis

Schoonmaak en restauratie van geschonken voorwerpen

Oudbrengen van ons tijdschrift, uitnodigingen, e. d.

Verkopen van kalenders

andere mogelijkheid, nl. \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

4. Hebt u nog vragen, wensen, ideeën, opmerkingen?

---

---

---

---

---

---

---

---

5. Vul hier a.u.v. uw naam en adres in.

Naam: \_\_\_\_\_

Adres: \_\_\_\_\_

Plaats: \_\_\_\_\_

Telefoon: \_\_\_\_\_

Heemkunde heeft heel veel mogelijkheden. Wie een thema kiest, heeft meteen een boeiende hobby gevonden.

Gun uzelf zo'n winstpunt in uw leven!

Hebt u behoefte aan meer informatie, loop dan op een woensdagavond eens binnen.

---

## 30 jaar geleden (16)

A.(Fons) Raeijmaekers

### *Jubileum bij de Boerenbond Ulicoten*

Woensdag 7 juli 1965 zal de heer Oomen uit Ulicoten 25 jaar bij de plaatselijke Boerenbond werkzaam zijn.

### *Rik Wouters in het Prinsenspark te Parijs*

Als finale kregen we ook dit jaar een tijdrit (37,8 km) van Versailles naar Parijs.

Een 40-tal fervente Rik-supporters waren per "Arend" naar Parijs "gevloegen" (met achter de stuurknuppel Joep van Aalst) om onze Baarlese renner te verwelkomen.

Rik heeft echt "iets" laten zien, zijn tijdrit was groots. Hij haalde namelijk twee voorgangers in! Na 19 km werd keizer Rik van Looy het kind van de rekening. Onze Rik gaf van Looy les in tijdrijden, want hij ging door. Ook de drie minuten voor hem gestarte Bodin werd voorbij gestoken! Het Franse publiek waardeerde het rijden van Rik Wouters bijzonder, want een ovationeel applaus viel hem ten deel.

Alles bijeen reed Rik Wouters in deze ronde van Frankrijk 18 maal in de prijzen. Eindrangschikking : 29-ste plaats !!!

### *Schijnwerper op het N.K.V. afdeling Baarle-Nassau*

Hiermede maken wij bekend dat de opgaven voor het kolenspaarfonds nog niet allemaal binnen zijn. Wij vragen u, in verband met de opgave van de leverancier, hiervoor zo vlug mogelijk te willen zorgen. De uiterste besteldatum is 1 augustus 1965.

### *Vakantie-jeugdwerk Baarle-Nassau*

Gedurende de grote vakantie zal ook in Baarle-Nassau aan vakantie-jeugdwerk worden gedaan. Het ligt in de bedoeling om de schooljeugd verschillende dagen in de grote vakantie op aangename wijze bezig te houden.

Regelmatig hoort men dat deze vakantie lang is en dat de kinderen zich beginnen te vervelen met alle nare gevolgen daaraan verbonden.

### *Afscheid kapelaan H. Pitt*

Inmiddels zal het wel aan iedereen bekend zijn dat kapelaan Pitt, na een verblijf van ongeveer vijf jaren, onze parochie gaat verlaten. Met ingang van 17 augustus 1965 is hij benoemd tot kapelaan van de parochie van de H. Gummarus te Steenberg, een parochie met 5.000 zielen. De vernieuwing van de liturgie in onze parochie kwam mede door hem volledig tot haar recht. Het Jeugdhuis was zijn oogappel en ook het onlangs in het leven geroepen vakantie-jeugdwerk had zijn warme belangstelling.

### *Commando-wisseling bij de Rijkspolitie te Baarle-Nassau: 20 augustus 1965*

Wij hebben vorige week afscheid moeten nemen van de plaatselijke Commandant der Rijkspolitie, adjudant C.A. Bruijs, die voortaan het commando in Drunen op zich zal nemen, nadat hij hier ruim vijf jaren zijn standplaats heeft gehad.

### *Herijken van maten en gewichten en meetwerktuigen te Baarle-Nassau*

De herkeuring van maten en gewichten zal plaats hebben in het Jeugdhuis, Nieuwstraat 4, op donderdag 2 september 1965 van 9.30 tot 12.00 uur en van 13.00 tot 14.45 uur.

### *Cuba-nieuws : Ulicoten heeft een landskampioen*

Zaterdag 14 augustus 1965 werden in Groningen de atletiekkampioenschappen van de KNAU gehouden. Hieraan nam ook Adr. Adams deel. Bij deze wedstrijden bracht Janus het Nederlands kampioenschap hink-stap-springen op zijn naam met een sprong van 14 meter 34 cm.

## *Bij het heengaan van "Tante Corry"*

Zaterdag 4 september 1965 overleed te Baarle-Nassau mevrouw C.M. Couwenberg-Geeraerts, meer algemeen bekend als "Tante Corry".

Dat was het einde van het leven van een ongecompliceerde, levenslustige, spontane en merkwaardige vrouw van Belgische origine die paste in het beeld van dit gemengd enclave-milieu en daarin op haar wijze een opmerkelijke rol vervulde. In de tijd dat zij jaren geleden in het koffiehuis van haar man "Het wapen van Nassau" als kasteleinse de scepter zwaaide, verstond zij het de aandacht op zich te vestigen en verscheen haar naam heel vaak op de pagina's van vele persperiodieken waardoor dan meteen de naam en de faam van het enclave-gebied verspreid werd en steeds meer de aandacht trok.

Dit werd haar -naast eigen kwaliteiten- vergemakkelijkt door het kunstenaarschap van haar toendertijd bij haar inwonende vader, Désiré Geeraerts, die zich na zijn vestiging in Baarle-Nassau de enige gobelinwever en -bewerker in Nederland mocht noemen en in zijn vak inderdaad een zeldzaam en waar kunstenaar was.

Zijn naam is in Baarle-Nassau dan ook vereeuwigd doordat het gemeentebestuur een straat naar hem genoemd heeft, waarin zich nu een eveneens naar zijn naam genoemd museum bevindt, waar kunstwerken van hem worden bewaard en tentoongesteld.

Het was Tante Corry die na haar vaders dood de gemeente daartoe in staat stelde. Ook bij haarzelf waren duidelijk tekenen te bespeuren van kunstzin en talent.

Wij mogen er niet zonder meer aan voorbijgaan hier vast te leggen dat "Tante Corry" er niet weinig toe heeft bijgedragen het enclave-gebied onder de schijnwerper te plaatsen en tot bezoek te nodigen. Haar gastenboek uit die dagen (met gepaste trots sprak zij van en over "het gulden boek") vermeldt namen van betekenis en is daardoor ook reeds een waardevol bezit dat voor de historie van deze streek dient te worden bewaard.

## *Wederom fraai Baarle's sportsucces !*

Dat Baarle ook bij een denk-sport meetelt, bewijst Bridgeclub "Enclave". De drukke Airborne-drive te Arnhem was het strijdveld. Liefst 165 paren waren er ingeschreven. De uitslagen van de Baarlese winnende deelnemers waren:

drie paren de eerste prijs, een paar de derde prijs en een paar de vierde prijs. Elke groep waarin gespeeld werd bestond uit acht paren. Enclave's punten-

totaal was zo hoog dat geen enkele club ook maar een bedreiging vormde.

### *Cuba-nieuws: RKJB Baarle-Nassau kermiswedstrijden*

Op tweede kermisdag -4 oktober 1965- was er ook dit jaar weer een voetbal-ontmoeting tussen Boerenbond en RKJB-leden van Baarle, gehouden op het Gloria UC-terrein.

### *R.K. Boerinnenbond Baarle-Nassau Moederdagviering*

Hierbij nodigen wij alle leden uit voor een algemene vergadering, die gehouden wordt op dinsdag 12 oktober, 's avonds om half 8 in het patronaat. Om 7 uur wordt in de kerk het rozenhoedje gebeden met de opdracht aan Maria door de leden van de boerinnenbond. Hierna moederdagviering in het patronaat.

### *Kweekschool Baarle verdwijnt!*

Op woensdag 6 oktober 1965 is er aan de Kweekschoolopleiding in Baarle-Nassau praktisch een einde gekomen. Na diverse jaren een essentieel deel van de Baarles te zijn geweest, moet Baarle het nu verder zonder kweekschool stellen. Een verzoek van de Minister van O K & W heeft aan het bestaan van de parallel-school van de R.K. Jongenskweekschool te Dongen, die hier in Baarle stond, een einde gemaakt. Ingevolge het door het K.A.S.K.I. (Katholiek Sociaal Kerkelijk Instituut) ingesteld landelijk onderzoek, is komen vast te staan dat de streek tussen Haarlem en Leiden het dringendst behoefte had aan een R.K. Kweekschool. Zodoende zijn de Broeders dan ook in 1961 in Heemstede met een R.K. Gemengde Kweekschool begonnen. Vanaf dit tijdstip werden er ook geen nieuwe leerlingen meer aangenomen. De reeds aanwezige leerlingen werden tot aan hun eindexamen begeleid, zodat nu met het eindexamen voor de volledige bevoegdheid op woensdag 6 oktober 1965 het definitieve einde was gekomen.

### *Het Enclave-koor uit Baarle gaat naar Diessen*

'Het Enclave-koor' gaat een middag voor de ouden-van-dagen te Diessen verzorgen. Op uitnodiging gaat Broeder Rafaël met zijn jongens zaterdag 16 oktober 1965 met de bus naar Diessen om aldaar de ouden-van-dagen een gezellige middag te bereiden met spel en zang. Het jongenskoortje dat reeds

diverse jaren bestaat en al veel ups en downs gekend heeft, beleeft momenteel een ongekend hoogtepunt. Heeft men vele jaren niet veel meer dan enige ouderavonden en het St. Ceciliafeest als optredingsdagen gekend, vanaf de entree van Broeder Rafaël is daarin een drastische verandering gekomen. Hij heeft 't peil zowel als het aantal leden van het koortje omhoog gebracht. Bovendien doet het Enclave-koor niet alleen aan zang, maar het uit zich ook op andere manieren, o.a. door toneelspel, in de vorm van schetsjes. Bovendien bestaan er ook nog plannen om enige instrumenten als omlijsting aan te trekken.

### *Kerkberichten Baarle-Hertog: roepingsdag*

Op zondag 31 oktober houden we onze roepingsdag in de parochie. De priesters en kloosterlingen van de parochie komen samen met ons deze dag doorbrengen. We tellen in onze parochie veertig priesters en kloosterlingen waarvan er zeven in de missie werken. Onze eerwaarde dorpsgenoten wonen samen met ons de hoogmis bij. We bidden en offeren daar voor meer roepingen. Na de hoogmis is het receptie in de zusters-school voor onze priesters, kloosterlingen, gemeentebestuur, seminarie-actiecomitee en kerkbestuur. Te 2 uur komen we samen in de kerk voor het lof. Daarna feestzitting in de parochiezaal.

### *40-jarig jubileum te Baarle-Nassau*

Op dinsdag 30 november 1965 was de heer A. Hendriks 40 jaar in dienst van de Coöperatieve Zuivelfabriek "De Hoop" in Baarle-Nassau. Na een passende toespraak, maakte burgemeester de Grauw bekend dat aan de heer A. Hendriks was toegekend de bronzen medaille, verbonden aan de orde van Oranje-Nassau. Aan mevrouw Hendriks werd verzocht de versierselen van deze onderscheiding bij haar man op te spelden in aanwezigheid van hun kinderen. Vervolgens nam de heer J.P. van den Broek, voorzitter van de Coöperatieve Zuivelfabriek "De Hoop", het woord en bood de jubelaris namens het bestuur een gouden heren-polshorloge aan. Daarna sprak de heer F. Oomen, directeur van de "De Hoop", de jubilaris toe en deelde mede dat de Koninklijk Nederlandse Zuivelbond, de heer A. Hendriks de zilveren medaille, verbonden aan een dergelijk jubileum had toegekend.

### *Grootscheepse aktie van de fanfare*

De Ulicotense fanfare "Sint Bernardus" heeft het plan opgevat om in de loop van deze winter een fancy-fair op touw te zetten. Dit korps in namelijk het enige in de hele omgeving dat nog geen uniform heeft.

### *Kerkberichten Baarle-Hertog december 1965*

Zijne Heiligheid de Paus vraagt dat de gelovigen van heel de katholieke kerk de sluiting van het zo belangrijke Vaticaans concilie in een triduum van gebed zouden meelevén. Dit zal een gebed van dank zijn, maar tevens een aanroeping van de H. Geest opdat ieder van ons zich daadwerkelijk zou inzetten voor het in praktijk stellen van de concilie-besluiten.

Op 6,7 en 8 december 1965 zal er des avonds een eucharistie-viering gehouden worden te 7 uur.

De bisschop vraagt dat we zouden aandringen bij de gelovigen dat elk gezin met minstens één lid op deze avondvieringen zou vertegenwoordigd zijn.

---

### *Algemeen bevolkingsonderzoek te Baarle-Hertog*

De ondervinding heeft geleerd dat het radiografisch bevolkingsonderzoek het meest doelmatig middel is om de longtuberculose vroegtijdig op te sporen, dit is wanneer genezing nog gemakkelijk mogelijk is. Het gemeentebestuur heeft dan niet gearzeld, mede op aandringen van de Heren Geneesheren, elke inwoner boven de 15 jaar de gelegenheid te geven kosteloos een foto van de longen te laten nemen.

### *Gemeentelijke bibliotheek Baarle-Hertog*

Gezien Kerstmis en Nieuwjaar op een zaterdag vallen zullen de volgende uitleningen van boeken van de gemeentelijke bibliotheek van Baarle-Hertog plaats hebben op vrijdag 24 en vrijdag 31 december 1965.



## Help de dokter komt!

ontwikkelingen in de geneeskunde;  
van bloedzuigers tot CT-scan

Aan de hand van een diaserie van twee keer drie kwartier wandelt u mee door de geschiedenis van de geneeskunde en de gezondheidszorg. Een toech van Vesalius en de pestmeesters, via Louis Pasteur en Wilhelm Conrad Röntgen, naar de penicilline en de CT-scan. Regelmatig worden uitstapjes naar het Brabantse gemaakt om te laten zien hoe het 'hier' was, bijvoorbeeld in het gasthuis aan de Gasthuisstraat in Tilburg of in Breda.. Voor de pauze komen wel erg ouderwetse ideeën en praktijken aan de orde: aderlaten, koppen zetten, bloedzuigers en 'pappen en nathouden', en dat allemaal in ouderwetse gasthuizen.

Na de pauze komen de nieuwe ontdekkingen van de laatste 100 jaar voor het voetlicht, over opereren—onder—narcose en over vaccinaties, insuline en sulfa's. Over de beroemde Budelnaar Antonius Mathijssen, Officier van Gezondheid der 1e klasse, die de wereld verrijkte met de uitvinding van het gipsverband in 1852. En ook over andere beroemde Nederlanders die hun mannetje stonden, zoals de in Tilburg geboren oogheekkundige Prof. F. Donders, Willem Einthoven en zijn ECG-apparaat en internist Kolff uit Kampen met zijn nierdialyse-apparaat, en tenslotte de CT-scan en de MRI.

We moeten het in Baarle natuurlijk ook even hebben over dokter Govaerts sr. en jr. met sappige anekdotes....

Het wordt een avondje huiveren, maar wel met een lach en een traan! U zult blij zijn om in 1996 te leven en niet in 1896.

Maar pas op: ook de dokters van vandaag zijn gevaarlijk, levensgevaarlijk soms.... Ze zoeken net zo lang totdat ze iets gevonden hebben als u niet uitkijkt....!

Spreker is Jan van Eijck (46), geboren in Alphen in de Baronie van Breda, de bakermat van Brabants Heem! Hij is arts bij de GGD Midden-Brabant en ook heemkundige te Goirle. Hij is tevens conservator van de medisch-historische collectie 'De Dorpsdokter van Vroeger' in museum De Doornboom te Hilvarenbeek. Hij geeft daar rondleidingen dat het hem een lieve lust is. Verder schreef hij ook een paar boekjes, één over de geschiedenis van de gezondheidszorg in Breda en één over twee eeuwen gezondheidszorg in Goirle en recentelijk een fotoboek over Alphen en Riel.

Deze zeer interessante lezing vindt plaats op dinsdag 23 januari 1996 in Baarle in zaal 'De Lindeboom', Stationsstraat 11, Baarle-Nassau en vangt aan om 20.00 uur.

## Levensverhaal

Fons Willemsen

M'n levensloop komt nog: een klein bietje zeg ik nu al!

Ik zij in Baol geboren en heb in Ulekote geleefd. Hoe ik geboren zij, verraai ik nie. En hoe ik geleefd heb mer 'n klein bietje. Want toen ik in 't Stierenstraatje in Ulekote woonde, ik weet nog dè Jan Schoen (Jan Laurijssen) tegen me zee (hij kwaam me haolen om nor school te gaon) 'Mer Fonske, wè hedde gij toch 'n schoon vuske (schortje) aon.' En freet da'k was jô!

En Jan ies in m'n jonge jaoren altij ne goeie kameraod van me gewist. Toen ik naor de leerschool ging, mos ik botschappen doen veur meester Baijens. Wa ben ik dikwijls naor pastoor Moors gemotte mee brieven om te laoten tekenen. Toen ik m'n communie moest doen, kreeg ik het pakske, daor ik m'n communie in dee, van meester Baijens. Hij liet 't maoken bij Martin Josten. Dè was de kleermaoker van Ulikote. We mossen alle daogen naor de kerk. 's Mergens om zeven uur was er alle daogen een H. Mis en nie anders. Daor moste nor toe! Het was uit bed, wassen (zo mer 'n kattewaske!) en op de klompkes de kerk in van klep, klep, klep. Mar da was heel gewoon.

Nor de mis was 't al heel hoog waoter en dan mer achter den toren om te gaon pisse.

De torens van onze kerk stonden toen buiten aon de kerk, helemaol der langs. We hadden toen een heel smalle kerk tot 1933.

Mar om nauw trug te komen op dè pisse achter de toren; op zekere keer kwaam pastoor Moors en terwijl ik daor zo stond, trok ie aon m'n oor en ie zee: 'Fons jongen, dè mag je niet doen. Straks doet het iedereen en da mag nie.'

'Meneer pastoor, ik zal 't nooit meer doen', zee ik.

'Als da waor is Fons, zeg ik 't niet tegen jouw pa.'

Ja, onze pa was tuinman bij de pastoor, dus dà was wel link. Ik heb er gin straf veur gehad thuis. Mar da de pastoor 't verraaje hai dà weet ik zeker, want onze pa zee: 'Fons, da meugde nimmer doen, daor achter de toren staon te pisse. Doe da thuis mar veur da ge naor de kerk gaot, dan loopte ma wá harder.'

We slaogen 'n paor jaor over. Mar da naor de kerk gaon 's mergens da bleef,

alleen de toren wier vergeten. Een ander probleem: as we uit de kerk kwamen was 't eten geblaozen. En honger da we hagen. 't Was 'ne armoeiege tijd. As we thuis kwamen, lag er 'ne bukkem in twee stukken op 'n bord en wie 't eerst was moog 't eerst kiezen. Brood, zoveel as ge wulde, mer de bukkem, ieder de helft, onze Sjos en ik.

Als ik nor school thuis kwaam, was de deur wel 's op slot. Oos moeder was dan op den akker of boodschappe doen. Mer da komme niks schillen. Dan liep ik naor Jaon van Lieskes (Verheijen) want Gust en Jan waren van onze ouwer. Daor hebben we heel wè tijd versleten. Lowies, de moeder van Gust en Jan, da was 'n vrouw mè een gouwe hart. 't Was altij: 'Mennekens, wul de 'n boterhammeke?'

En ge begrijpt, da was nooit neje want op 'n ander ies 't altij lekkerder dan thuis, das normaol.

Janneke Tuijelaars woonde neffe Jaon van Lieskes. Die kon maande maoken en houten rijven en ok biekurven en as ik dan wè grintjes aongaf aon Jannekes dan kreeg ik wel is wè hunning mee raten en al. Jonge wè was da toch lekker. Ge waart ommes overal blij mee. Ik gao mar ennigte jaoren wijer. Dè wul ik nog ies kwijt.

As 't gin school was 's woensdagssmiddags (mar toen was ik al 'n jaor of elf) dan gingen we zwemmen in het ven. Er waren toen venne zat in Ulekote. Ik denk wel zeven of nog meer. Ge had Nonnenven, Hendriksven, Diepven, Olieslagersven, Schalieven, Jan Meestersven, 't Moerven en nog veul vijvers tot zelfs midden in het durp, zoals den endenkuil waor nou de straot naor de Maajkant is. Affijn, daor weet ik nog zo veul van. Mar van Jan Meestersven, daor mot ik ies van vertellen. We gingen zwemmen in da ven, zo mar in oos blote kont: die mannen van Bart van de Mulder: Jan, Jos, Harrie en Frans en Toon en Jaonekke Leijten, onze Sjos en ik en ook de zeun van de veldwachter Dhanen.

Charel da was ne goeie jongen, mar hij had da thuis verteld da we wiesten zwemmen waren. En jawel hoor de veldwachter kwaam de volgende woensdagmiddag bij het ven aan. En ie zee: 'Kom er mar is uit jongens.' En wij in ons blootje. De veldwachter zee: 'Dat mag niet, da's onzedelijk. Rap uw kleren aon en naor huis.' Het gebeurde op staande voet. Maar onderweg naor huis wier er al een planneke bedocht. We zoen de week daorop wir gaon zwemmen. Bij de mulder wier een kèrke mee zakken volgelajen en zo nor het ven op aon.

We hajjen een mes meegenomen om de punten van de zakken te snijen. En jawel, toen we aan 't ven kwamen, achter 'n boske wieren de kleren tot ne hoop gegoid en de zakken in gereedheid gebrocht. Toen we aon 't zwermen waren wieren die zakken zo zwaor as lood. Nou stond er midden in 't ven ne grote buntbos, as 't waore 'n klein eilandje. Op da eilandje wieren de zakken nir gelee en we zwommen lekker in ons blootje.

Het duurde nie lang of ineens zee Charel van de veldwachter: 'Daor komt onze paps aon.'

Wij mee z'n alle naor 't eilandje, de zakken aon en zo mar afwochten. Jèjè, daor kwaam de veldwachter wir aon. Kom op jongens en wij fier nor de veldwachter. Hij lachtte z'n eigen 'n hoedje want hij begreep mar al te goed dat we mee zo'n zwaor materiaal altij nie in 't waoter waren. Mar hij zee: 'Goed zo jongens, goed zo. Da's tenminste netjes'.

Tot zover dit levensverhaal zoals Fons dat alleen kan vertellen.



## Merkwaardigheden (7)

### Een moeizame verhuizing

Antoon van Tuijl

Trouwe lezers van dit blad hebben al eens eerder kennis kunnen maken met de familie Josten-Jansen. In 1949 trokken zij naar Frankrijk om daar een nieuw bestaan op te bouwen. Johannes Josten en Petronella Jansen zijn inmiddels beiden de negentig gepasseerd (het ging hen dus goed in Frankrijk!).

In maart van dit jaar vierden zij met een schare familieleden hun diamanten bruiloft. Bij die gelegenheid werd een feestgids samengesteld. Daarin zijn fragmenten opgenomen uit de vele dagboek aantekeningen die Jan Josten zelf maakte. Als je daarin leest hoe hun verhuizing naar Frankrijk verliep....! Nee, het Schengenverdrag over vrij verkeer van personen en goederen bestond echt nog niet! We vertellen het emigratie-avontuur hier voor u na.



Waar de familie vertrok: boerderij „Houtlukst“ te Mlicoten,  
—gemeente Ponsle-Nassau, Nederland.

## De voorbereidingen

De gebroeders Verhagen uit Nijmegen waren ervaren transporteurs. Zij beschikten over een vrachtwagen van acht meter met zes meter aanhang. In de cabine was plaats voor vijf mensen. Dat zag er goed uit.

Verhagen droeg me op alles zo klein mogelijk te maken: doe de wielen van de karren en de ploeg, enz. Dat viel niet mee. Er zat zoveel vastgeroest! Klein gerief deed ik in kisten om niks kwijt te raken. Ik vroeg me bezorgd af of alles wel in de wagen zou kunnen: negentien stuks rundvee, twee paarden, een tiental mestvarkens en een paar zeugen....

## De grens bij Poppel

De Belgische douane liet de emigranten niet door! Er moesten papieren komen van het ministerie in Brussel. De enige oplossing: Jan ging ze halen! Hij sprak de minister in eigen persoon. Die belde de Poppelse douane. Vrije doorgang was geregeld...., dacht Jan. 'Ho!' zei de douane, er moet ook nog schriftelijk bewijs zijn dat uw vee gezond is. Zij zorgden voor een veearts. Die keek vluchtig in de wagen en eiste fl. 100,-. Nu konden we dan toch weg, dacht Jan. 'Ho!' zei de douane, er moet nog een waarborgsom gestort worden. Jan trok er op uit om zomaar even fl. 30.000,- te lenen. 's Nachts had hij dat rond. De verhuishwagen met levende have stond toen al veertig uur(!) aan de grens.

'Eindelijk, na middernacht gaan de hefboemen voor ons omhoog en kan de reis worden aangevat. Twee dagen en nachten was er voor mij geen rust. Dit was erger dan het zwaarste werk wat er op de boerderij valt te doen. Ik kon er zelfs niet meer door eten, zo vrat de zorg om het vee mij op.'

## De Franse grens

Wij stonden met de wagen vooraan in de rij. Om acht uur gingen de douane-kantoren open. Onze tolk moest alles voor ons regelen, want wij verstonden geen van allen voldoende Frans, laat staan dat we al die papieren konden lezen.

De Belgische douane maakte de wagen open en controleerde de hele inhoud zeer grondig. Zij bezorgde ons echter geen moeilijkheden. Wij mochten een paar honderd meter verder rijden tot aan de Franse controle.

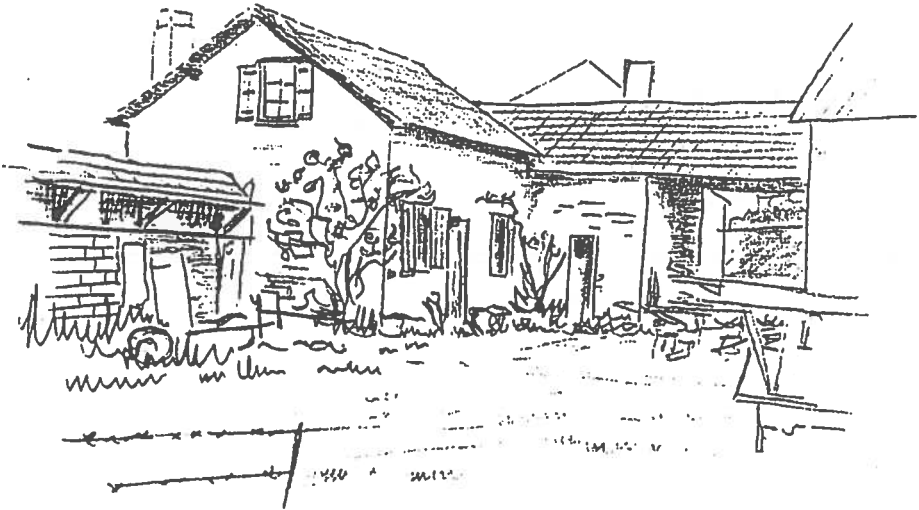
Er kwamen veel papieren aan te pas en ook een veearts. Een paar koeien

moesten uit de wagen gehaald worden. Ze werden gezond verklaard. Wat een opluchting! Maar het kostte wel tijd. Het werd middag en de heren gingen rustig eten en lieten ons tot twee uur staan. Daarna viel er nog zoveel te regelen. Wij sjouwden met papieren van het ene kantoor naar het andere. Die moesten blijkbaar door iedereen worden onderzocht en getekend. Tien uren duurde het daar aan die Franse grens. Al die tijd had het vee geen eten noch drinken gehad! Wat begonnen onze beesten er beroerd uit te zien. Ze stonden dan ook heel de dag te loeien en te blaten en de varkens deden al evenzeer mee. Die douane trok zich daar geen donder van aan. Het ging langs hun kouwe kleren heen.

### Aankomst in Garlin

De weg naar de boerderij was niet heel steil, maar bevatte twee zeer korte bochten. Die waren niet te nemen met de lange verhuiswagen. Er bleef dus niets anders over dan hem, recht tegenover de Gendarmen langs de weg te zetten. Het vee werd daar uitgeladen en naar het huis geleid. Het was een ware verlossing voor de dieren uit die vuile en benauwde wagen na zoveel dagen zonder eten en drinken. De inventaris dat haastte niet. Die kon wel tot maandag in de wagen blijven. Wij waren heelhuids aangekomen in onze nieuwe woonplaats al had de reis heel wat langer geduurd dan voorzien was.

Mijn vrouw zette koffie....'



Waar de familie aankwam : de boerderij te Garlin,  
Basses-Pyrénées in Frankrijk.

---

## Arme Amalia (18)

Antoon van Tuijl

Wij brengen u graag weer op de hoogte van wat er in de voorbije maanden binnenkwam aan schenkingen voor onze verzameling oude voorwerpen.

Klinge-ling, daar gaan we.

- Van Louis Verschueren kregen we een oude deurbel. Kent u ze nog? Het is er zo een die via een knop naast de deur en een systeem van staafjes, draden en een spiraalveer gaat bengelen als je een ruk geeft aan de knop. Ze is helemaal compleet! (Wat zeg je, Louis?... O ja, da's waar ook. Er ontbreekt een klein afwerkplaatje!)

- Piet van der Flaas schonk een fraai gemaakte rood-koperen horlogeketting.

- Gust Haagen vond op de rommelmarkt een klein letterplankje van Hooegeveen. U kent het inmiddels weer. Het staat immers op de voorplaat van onze heemkalender. Het houdt nu onze grote letterplank gezelschap.

- Van Lisette Gulickx kregen we een zware overjas waarin een brigadier van de Belgische douane vroeger winterdienst deed. Zo'n zware jas!... Daar waaide een windkracht-tien-wind nog niet doorheen.

- Mevrouw Cornelissen-Versmissen schonk ons een ingelijste foto van een soldaat. Weet zij ook van wie dit portret is? Dat zouden wij graag weten.

- Wout van den Broek vond drie stenen pijpekoppen en bracht ze mee. De ene is glad en veel gebruikt. De andere twee zijn versierd met bladmotieven en een anker in fijn reliëf.

- Fons Willemsen werkte en werkt graag in zijn tuin. Al tien jaar lang raapt hij elk scherfje, steentje, knikkertje, knoopje, enz., enz. op. Al die vondsten heeft hij bewaard en meegebracht. Een doos vol. We hebben heel de bonte verzameling uitgestald in een vitrine.

We kregen van hem ook een fraai voordeurspionnetje. We bedoelen een heel klein (nauwelijks groter dan een speelkaart!) bronzen getralied 'loer-raampje' wat je soms in voordeuren aantreft.

- Louis Verschueren bracht een klein ouderwets strijkijzertje mee en een groen-geëmailleerde waterketel. Die heeft wel een paar schadeplekken, maar dat is ook geen wonder, want aan de dikte van de laag ketelsteen te zien,



moet hij heel lang in gebruik geweest zijn. Ook vond hij bij graafwerkzaamheden aan de Bredaseweg twee flessen: een wit-glazen flesje van de 'Limfa' en een lange slanke diep-donkergroene wijn- of ciderfles.

- Van Gust Haagen kregen we een pak MATADOR Plastic Muurwit van fabrikant Van Eijsden. Muurverf in poedervorm moet dat zijn.

- Fons Willemsen bracht een grote ronde asbak mee, gemaakt van een tinlegering. Het reliëf van de bodem stelt een afbeelding voor van een schilderij van Jan Steen. Ook schonk hij een zwart-geëmailleerde frites-pan.

- Louis Verschueren bracht bij een ander bezoek aan het Heemhuis weer wat vondsten mee. Twee machinaal en twee handgesmede spijkers, een door en door verroeste schroevendraaier (maar die heeft dan ook tientallen jaren begraven gelegen onder de Bredaseweg en werd nu weer naar boven gewoeld!) en een domp van een groot houten karwiel. Die moet nog gemaakt zijn door de gebroeders Luijten op Loveren. Zijn laatste vondst was een mooi versierde grote zilveren vleesvork.

- Ook Fons Willemsen komt nog een keer aan de beurt. Hij schonk ons een sigarenplank.

- Als laatste vermelden we een gift van Ria Laurijssen: een aardewerken tabakspot, bronskleurig geschilderd en versierd met dierfiguren in reliëf.

U ziet het, weer een interessante lijst van schenkingen. U merkt ook dat wij giften aannemen zonder acht te slaan op de waarde. Wij hebben meer aandacht voor het verhaal wat een voorwerp meedraagt. Alle goede gevers weer hartelijk bedankt. Tot de volgende keer.

Woensdag 3 januari 1996  
Nieuwjaarsreceptie  
in het Heemhuis  
19.30 - 21.30 uur

## Algemene Ledenvergadering

De jaarlijkse algemene vergadering van onze vereniging zal plaatshebben op donderdag 29 februari 1996 in café De Lindeboom, Stationsstraat 11, Baarle-Nassau.

In het kort ziet de agenda er als volgt uit:

- Vaststelling verslag Algemene Vergadering dd. 20 februari 1995
- Vaststelling verslag penningmeester/kascommissie
- Bestuursverkiezing
- Vaststelling contributie
- Benoeming kascommissie voor 1996
- Mededelingen en sluiting.

Voor deze Algemene Ledenvergadering ontvangt u te zijner tijd nog een persoonlijke uitnodiging met een volledige agenda. Noteer in ieder geval deze datum in uw agenda.

---

## Activiteitenprogramma 1996

Elke woensdag: Heemhuis open voor leden en niet-leden van 19.30 tot 21.30 uur.

Elke eerste zondag van de maand: open huis van 10.30 tot 13.00 uur.

Elke derde maandag van de maand: bestuursvergadering (behalve februari: maandag 12).

### *Januari:*

woe 3	19.00-21.30 uur	Nieuwjaarsreceptie (Heemhuis)
di 23	20.00 uur	'Help de dokter komt', lezing door Jan van Eijck (Lindeboom).

### *Februari:*

do 29	20.00 uur	Algemene ledenvergadering (Lindeboom).
-------	-----------	--

### *Maart:*

vrij 1		Van Wirskaante 1996, no.1
di 12	20.00 uur	Start van cursus familiekunde voor beginners, tevens op de dinsdagen 19 en 26 maart, 2,9 en 16 april.
zon 17	06.30 uur	Vroege vogeltocht: weidevogels.
di 19	20.00 uur	'1 april' Anekdotische lezing van René Beijst (Lindeboom).

### *April:*

zo 20		Verbroederingsdag met een bevriende heemkundekring. Kennismaking met ons heem. Koffietafel. Optreden van volksmuziekgroep 'Bagatel'.
-------	--	--

### *Mei:*

za 4	19.00-21.00 uur	Avondwandeling doorheen het domein 't Zwart Goor te Merksplas.
zon 19	05.30 uur	Vroege vogeltocht; zangvogels.
za 25		Fietstocht naar het Taxandriamuseum te Turnhout.

*Juni:*

- za 1 Van Wirskaante 1996, no. 2.  
za 8 15.00-16.00 uur Viering 20 jaar heemkundekring Amalia van Solms. Opening van de tentoonstelling: 'Onze werkgroepen stellen zich voor'. gevolgd door een avondwandeling doorheen Wortel-Kolonie en een pan spek met eieren bij Jos Snoeijs.  
za 15 10.00-20.00 uur Heemreis naar Dordrecht (vertrek Loswal).
- 

*Juli:*

Vakantiemaand

*Augustus:*

- 7-10 Brabants heemdag in Oudenbosch  
za 17 Lokale Heemdag Baarle  
medio Bernardusprocessie Ulicoten (exacte datum later)
- 

*September:*

- zon 1 Van Wirskaante 1996, no. 3  
zon 1 10.30-13.00 uur Presentatie heemkalender 1997 (Heemhuis).  
za 7 Uitstap in het kader van Open Monumentendag  
za 21 08.45 uur Lange wandeling (start Heemhuis).

*Oktober:*

- zon 6 10.30-13.00 uur Presentatie Jaarboek over Onderwijs en opening tentoonstelling (Heemhuis).  
di 8 Lezing (nadere gegevens volgen nog).  
vrij 18 Lokale Heemkwis Baarle 1000+4 (de Lindeboom).

*November:*

Vrij 15  
medio

Deelname Regionale Heemkwis in Nispen  
Bij voldoende belangstelling mogelijk een  
cursus oud-schrift.

*December:*

zon 1

Van Wirskaante 1996, no.4.

zon 15

Lezing van Fekke van Dijk.

di 17

Lezing van fekke van Dijk.

---

Goedkeuring van dit jaarprogramma vindt plaats tijdens de Algemene Ledenvergadering 1996.

---

nieuwe leden

We verwelkomen de volgende nieuwe leden bij onze vereniging:

Fam A. de Jong, Oosteinde 16, 2387 Baarle-Hertog

---

Helpers schoonmaakploeg

Het heemhuis is een oud en waardevol gebouw. Stof en spinnewebben hebben echter weinig ontszag voor dit monument. Aan schoonmakers heeft men altijd en overal tekort. Wie wil een handje meehelpen aan het zuiver houden van het heemhuis?

U kan zich aanmelden bij Ineke van Strijp-van der Bok, tel. 014/ 699525.

---

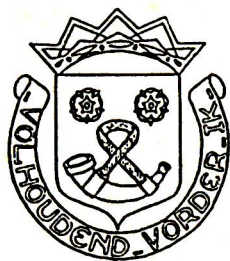
## Publicaties te koop:

De heemkundekring biedt de volgende publicaties te koop aan:

Baarle in de Branding	fl. 19.75	395 f (*)
Vrouw in Verzet	fl. 19.75	395 f
Antoniteiten	fl. 25.00	500 f
Broeders in Baarle	fl. 5.00	100 f
Heilige Bernardus en de kerk van Ulicoten	fl. 5.00	100 f
Het onderwijs in Ulicoten (1803-1927)	fl. 2.50	50 f
Dagboek Piet Geerts dl. 1	fl. 45.00	900 f (*)
Dagboek Piet Geerts dl. 2	fl. 45.00	900 f
Mijn Briefkes naar Canada	fl. 19.50	390 f
Heemkalender 1995	fl. 5.00	100 f (*)
Kalender 'de Zoeker'	fl. 2.50	50 f (*)
Feestgids Stichting 1000 jaar Baarle	fl. 12.50	250 f (*)
Jaarboek 1991 Baarle in de middeleeuwen	fl. 25.00	500 f
voor leden	fl. 20.00	400 f
Baarle in stukken (jaarboek 1992)	fl. 35.00	700 f
Jaarboek 1993	fl. 25.00	500 f
Tussen Bollekens en Bremer, wonen en werken in Ulicoten (jaarboek 1994)	fl. 29.95	599 f (*)
Kalenders met historische waarde 1988/1995	fl. 2.50	50 f
Heemkalender 1996	fl. 5.00	100 f
Het Bels lijntje. Geschiedenis van de spoorlijn Turnhout-Tilburg	fl. 44.50	890 f (*)

(\*) Het betreft hier de laatste exemplaren !!!

U kunt zich deze publicaties aanschaffen de eerste zondag van de maand op het Heemhuis van 10.30-13.00 uur en tijdens de openingstijden op woensdag van 19.30-22.00 uur of telefonisch bij het secretariaat 014 699740 (Baarle-Hertog).



heemkundekring 'amalia van solms'  
kerkstraat 4  
2387 baarle-hertog

van wirskante